

GEORGE C. BOGDAN – ANIȘOARA ODEANU. INTERFERENȚE LITERARE

Doina Bogdan-Dascălu

Cuvinte-cheie: Aurel E. Peteanu, „Reșița”, Doina Peteanu, biografie, Liviu Roman

În articolul-program al gazetei „Reșița” (1935-1940), pe care a întemeiat-o și a condus-o, intitulat *Întâiul cuvânt*, George C. Bogdan exprima un crez pe care nu l-a părăsit întreaga viață: „Din sporul mare al programelor politice și vălmășeala luptelor, cu pasiuni înțețite în răstimpuri, am deprins de mult o singură doctrină: cultul valorilor. Și în scrisul nostru acesta ne va arăta întotdeauna drumul pe care ni-l deschidem azi”. Dar cine consultă colecția gazetei va constata că acest cult se extinde, deopotrivă, asupra *tradiției* și asupra *contemporaneității*, prin evocarea valorilor care s-au afirmat în trecut și prin încurajarea noilor valori, pe cale să se impună în prezent. Îndeosebi după 1937, în paginile publicației apar numele unor tineri scriitori, dintre care cele mai multe se vor impune în peisajul literar bănățean. Amintesc aici pe Mircea Șerbănescu, Dorian Grozdan, P. Nemoianu, Pavel P. Belu, Petru Sfetcă, Sofia Arcan, Grigore Bugarin, Ilie Ienea, Romulus Fabian, Grigore Popiți, Volbură Poiană-Năsturaș, Constantin Miu-Lerca, Octavian Metea, Ion Frumosu și mulți alții. Prin publicarea acestor tineri, gazeta „Reșița” a reprezentat în epocă una dintre cele mai fertile pepiniere literare, contribuind astfel la afirmarea scrisului românesc într-o provincie de curând revenită între hotarele naționale.

În acest context atât de generos, era firesc să apară și numele Anișoarei Odeanu, autoare stabilită în București și care își câștigase deja un bun renume în rândul scriitorilor din Capitală. În numărul din 1 septembrie 1940, la pagina 5, sunt publicate două poezii, împreună cu o frumoasă fotografie a autoarei; este vorba despre *Rugă* și *Legendă ariană*, iar la pagina 7, este publicată poezia *Interludiu*. Publicarea a trei texte aparținând Anișoarei Odeanu este o dovadă a interesului pe care tânărul redactor îl manifesta pentru tot ceea ce aparținea Banatului ca valoare indiscutabilă. Cum au fost publicate ele mi-a relatat tatăl meu mult mai târziu. I-a solicitat lui Aurel E. Peteanu un text pentru gazetă,

ceea ce profesorul lugojean a și făcut, trimițându-i pe cel intitulat *Valea Carașului. Impresii și reflecții*, împreună cu trei poezii ale fiicei sale. Și textul tatălui și versurile fiicei au apărut în același număr al gazetei, spre a se ilustra continuitatea generațiilor în spațiul cultural bănățean. Amintesc în trecut că în numărul 17 din 1935, la pagina 6, au apărut trei poezii ale lui Ion Miuța¹, *Numai noi...*, *Când vei citi...* și *Stanțe autumnale*, sub titlul generic *Poeme pentru Anișoara*. Rămâne de văzut dacă muza căreia îi sunt dedicate este chiar scriitoarea noastră sau, poate, o altă persoană omonimă.

Interferențele literare dintre George C. Bogdan și Anișoara Odeanu vor fi prelungite și în perioada postbelică. Pe George C. Bogdan l-a legat o caldă și durabilă prietenie cu Ovidiu Papadima, despre care știa că a cunoscut-o îndeaproape pe scriitoarea din Lugoj și că a scris în mai multe rânduri despre cărțile ei în revistele vremii. Așa cum a procedat și în cazul lui Mihail Gașpar, pentru a cărui readucere în actualitate a recurs și la ajutorul lui Cezar Petrescu, s-a adresat într-o scrisoare lui Ovidiu Papadima, cu rugămintea de a contribui la situarea Anișoarei Odeanu pe locul meritat în lumea literelor noastre. În urma acestui demers, criticul bucureștean a publicat în „Tribuna” (1968) o recenzie la volumul *Sub lumina verii*, primul apărut după război.

Cu prilejul reeditării romanelor *Într-un cămin de domnișoare* și *Călător în noaptea de ajun*, George C. Bogdan însuși a scris, sub titlul cuprinzător *Anișoara Odeanu* („Orizont”, 1984, nr. 22, p. 2), despre felul în care primul dintre ele a fost primit de presa din Banat sau de către autori originari de aici. Este vorba despre recenzia semnată de Vasile Bardan, din „Fruncea” (1 decembrie 1934) și de cea a lui Dumitru Imbrescu din aceeași publicație (4 mai 1935), mai puțin măgulitoare și mai ales inexactă, ceea ce a atras replica îndreptățită a romancierei („Fruncea”, 25 mai 1935).

Dar George C. Bogdan a fost constant preocupat să releve existența unor elemente autobiografice în scrisul Anișoarei Odeanu, subliniind de fiecare dată importanța acestui fapt pentru exegezele cărților ei.

Astfel, în preambulul articolului *Doina Peteanu – Anișoara Odeanu. Biografie și autobiografie*, apărut în „Orizont” (1977, nr. 38, p. 3), el notează: „Prozatoarea bănățeană, a cărei viziune realistă a fost adeseori și pe drept cuvânt pusă în lumină, a apelat, în construcția ultimelor scrieri, la un material autobiografic care a fost supus însă unei prelucrări artistice, adică ‚deformat’ în scopuri estetice. Ca și în alte împrejurări similare, și aici istoricul literar este chemat să discearnă exact între ficțiune și adevăr istoric, căci o judecată de valoare obiectivă nu poate izvorî din confundarea celor două planuri”. În

¹ Poet (18. 08. 1909, Greoni – 1965, Reșița), autor al volumelor *Aseară am vorbit cu Dumnezeu*, Arad, Tipografia S. Reismann, 1933; *Plângi, suflete*, Bocșa Montană, Tipografia Minerva, 1935.

continuare, se dau informații despre mama scriitoarei, Viorica, pe care fiica a evocat-o în mai multe rânduri, dar îndeosebi în romanul postum *Acele lucruri mari*, cu următoarea precizare: „Rândurile care urmează își propun să atenueze discrepanța dintre interesul pe care Anișoara Odeanu l-a purtat față de acest personaj și ignorarea prototipului său de către biografii autoarei”. Este reprodusă și o fotografie, pe verso-ul căreia se află o însemnare făcută de Aurel Peteanu, cu următorul conținut: „Această fotografie a fost făcută în comuna Lighed [azi Pădureni, n. a.] din județul Timiș, în luna august 1912. Reprezintă pe Viorica Dr Peteanu, cu fiica ei, Doina, de trei luni, având mama 20 ani și 3 luni”. În încheierea articolului, autorul notează: „Anișoara Odeanu va immortaliza chipul mamei, alături de acela al tatălui, în romanul *Acele lucruri mari*, unde pot fi recunoscuți în personajele Alexandra și Ovidiu Henția”.

Interesul pentru ascendența în linie maternă a scriitoarei care l-a animat pe George C. Bogdan se explică, fără îndoială, prin faptul că înaintașii Anișoarei Odeanu proveneau, ca și ai săi, din Sudul Banatului, o regiune pe care a cunoscut-o foarte bine și care i-a rămas dragă întreaga viață.

Acest interes a fost concretizat în amplul studiu *Contribuții la biografia Anișoarei Odeanu*, apărut în „Studii de limbă, literatură și folclor”, IV, 1978, p. 175-181. Pretextul studiului este o fotografie de familie, reprodusă după publicația „Vasiova” (XIII, 1941, nr. 2-5, p. 1, 3) a lui Tata Oancea, fotografie însoțită de un text explicativ al acestui „adevărat arbore genealogic”, apărut sub titlul semnificativ *Patriarhala familie a mult regretatului fruntaș român Savu Penția, Petrovaselo*.

Mergând pe firul timpului, autorul identifică persoanele immortalizate, adică pe strămoșul Savu Penția, și pe descendentele acestuia, la care sunt descoperite vocații artistice, astfel încât scriitoarea aparține unei familii cu bune tradiții în această privință. Aurelia, soră a mamei ei, Viorica, i-a trimis tatălui meu o scrisoare în care își amintește că Viorica, „era inteligentă, sensibilă, talentată la muzică (studia pianul), avea o voce de privighetoare și pe deasupra era și de o frumusețe rară, cu ochii albaștri ca marea și cu o ținută care o făcea să fie remarcată oriunde apărea”.

Sunt reproduse, în continuare, mai multe fragmente dintr-o altă scrisoare pe care George C. Bogdan a primit-o în mai 1975 de la aceeași mătușă, Aura Căprescu, în care sunt evocate momente semnificative din viața scriitoarei, notate de o persoană dintre cele mai autorizate, începând cu prima copilărie când, crescută fiind de tatăl ei, a manifestat primele înclinații artistice, întâiele încercări literare, zbuciumul vieții de după război, peregrinările prin localități bănățene și până la clipele din urmă ale acesteia. Este un document important prin autenticitatea lui și prin natura informațiilor pe care le oferă.

În același studiu, autorul reproduce fragmente din scrisorile primite de Liviu Roman de la Anișoara Odeanu în anii interbelici, dar și ulterior, scrisori publicate de destinatarul lor în revista „Lumina” din Panciova în anul 1974 și care constituie un flux de confesiuni extrem de semnificative, din viața personală, din cea de student și din cea de scriitor, făcute unui confrate lugojean și coleg de generație.

În sfârșit, este de amintit o lungă și complexă scrisoare, primită de la Ovidiu Papadima, la 21 noiembrie 1977, în care se fac referiri la perioada bucureșteană a biografiei Anișoarei Odeanu, la dialogurile pe care le-au purtat în acest răstimp, la ajutorul pe care criticul l-a dat tinerei autoare, dar și succinte, însă pregnante aprecieri despre scrisul ei, ca de pildă următoarele: „Cred că e cea mai puternică personalitate feminină din literatura noastră, alături de Hortensia Papadat Bengescu [...] În poezie aş aşeza-o pe Anișoara Odeanu alături, la valori egale, de Emil Botta, cu care are multe note comune [...] Dacă se mai poate spune ceva este că ea poate fi considerată cel mai autentic și cel mai valoros produs al literaturii Banatului, indiferent de sex și epocă. Nu are nici un complex provincial, e cu totul modernă, ca și mulți dintre scriitorii bănățeni de azi, realizând însă deplin ceea ce aceștia doar doresc și încearcă...”

Mărturiile interferențelor literare între George C. Bogdan și Anișoara Odeanu, pe care le-am menționat și comentat aici nu sunt numeroase, dar au meritul de a aparține unei istorii literare bazate pe document, adică pe certitudini faptice de necontestat. Așa se explică de ce ele sunt trecute la *bibliografiile* celor mai importante studii și cărți dedicate scriitoarei, că se citează din ele și sunt folosite ca argumente în demonstrarea unor puncte de vedere. Frecvența și regularitatea cu care sunt pomenite de la apariție și până astăzi îndreptătesc considerarea lor ca făcând parte din rândul *constantelor bibliografice*. Dar preocupările lui George C. Bogdan pentru literatura Anișoarei Odeanu mai au o semnificație, și anume pe aceea de a fi contribuit la păstrarea unui interes mereu treaz pentru această scriitoare, nu numai în rândul cititorilor, ci și în acela al criticilor și al istoricilor literari. Nu întâmplător, articolele amintite se încheie, aproape invariabil, cu un apel adresat acestora din urmă: „Volumul acum apărut înseamnă nu numai o restituire, către cititorii de azi, a unei părți din opera scriitoarei, ci și posibilitatea pentru criticii și istoricii literari actuali de a se alătura celor care, în urmă cu 50 de ani, i-au salutat debutul” sau „... ne exprimăm convingerea că importanța deosebită a operei pe care Anișoara Odeanu a lăsat-o posterității îndreptățește elaborarea a noi exegeze critice și, în sprijinul acestora, a unor cercetări asupra vieții și activității ei”². Simpozionul nostru de azi este o bună dovadă că aceste îndemnuri nu au rămas fără ecou.

² Cf. articolul *Anișoara Odeanu*, „Orizont”, 1984, nr. 22, p. 2

**GEORGE C. BOGDAN – ANIȘOARA ODEANU,
LITERARISCHE INTERFERENZEN**
(Zusammenfassung)

Schlüsselwörter: *Aurel E. Peteanu, „Reșița”, Doina Peteanu, Biographie, Liviu Roman*

Der Schwerpunkt des Beitrags liegt in der Hervorhebung des stetigen Strebens von George C. Bogdan für die Förderung der Literatur im Banat. Eine wichtige Rolle spielt dabei Anișoara Odeanu, deren Leben und Werk er in zahlreichen Presseartikeln seiner Zeit beleuchtet. Gleichzeitig liefern diese Artikel die wichtigsten bibliographischen Quellen für alle späteren Kritiker, die sich mit Anișoara Odeanu auseinandergesetzt haben.